

Abonamentul:

Pe un an 8 coroane.
Pe jumătate de an 4 cor.

Pentru România și alte
țări străine pe an 10 cor.

—
Un număr singuratic
10 fileri.

PROGRESUL

Redacția și Admini-
strația Nr. 817.

—
Telefon Nr. 29.

—
Apare în fiecare
Sâmbătă.

—
Inserate după invoială.

—
Manuscripte nu se
înapoiază.

Sufletul.

Rudolf Goldscheid publică sub acest titlu un studiu în „N. Fr. Pr.“. Prilejul îl-a dat serbarea a 80 de ani de viață a învățatului profesor din Lipsca, Wilhelm Wundt.

Autorul constată cu mihnire că de o bucată de vreme, decind progresul științelor a sporit așa de urias, puterea omului asupra naturii moarte, frunțași noștri închinându-și toată munca la creșterea acestei stăpîniri, uitaseră aproape cutotul de natura vie și încă mai mult de viața sufletească.

Și totuși cunoașterea și stăpînirea puterilor vieții, și mai ales a puterilor sufletești, are însemnătate covârșitoare. Dar sufletul este unealta prin care am cucerit natura moartă.

Acuma ne dăm seama că atotputernicia noastră asupra naturii materiale, nu înseamnă nimic, dacă vom ajunge robi pașimilor și vom lăsa să se dezlănțuiască puterile oarbe sufletești, încetușate și înfrinate de părinți noștri prin filozofie, morală, justiție și religie. Deaceia sîntem față la o înviere a științelor ce se îndeletnicesc cu sufletul.

Mai întâi sfioase, apoi dince-ince mai cu tărie, aceste științe ne-au arătat adevărul asupra puterilor sufletești.

Unul dintre lucrători de mîna întâia pe acest teren, cel puțin în Europa continentală, este W. Wundt.

W. Wundt arată că încă n'am ajuns la umanitate, ba chiar că mai avem foarte mult până la împlinirea idealului ce plu-

tește astăzi numai în mințile și inimile înainte-mergătoare.

Poate că W. Wundt astăzi e stăpîn pe cea mai bogată comoară de cunoștință, se poate ca viitorul să recunoască în el pe omul care a reprezentat mai bine veacul acesta și decî care a fost mai instare decît oricare altul a întreprinde cu izbînda sinteza a ce știm despre lume despre cea din afară ca și despre cea dinlăuntru.

Mai multe zeci de ani Wundt a fost în centrul mișcării și muncii filosofice. Chiar astăzi cînd i-s'au ridicat atîția concurenți și chiar protivnici, cari pun la îndoială unele din metodele sau de încheierile bătrînelui, tot nu încapă îndoială că din opera lui Wundt, mult foarte mult, va rămînea în picioare.

E adevărat că psihologia experimentală, începută de Fechner și dusă mai departe de Wundt și de școala lui, n'a dat așa de mărețe rezultate, cum se așteptau la început.

Orcum acestei școale nu i-se poate tăgădui meritul de-a fi introdus în studiul sufletului cercetări exacte și metode de măsurat, deasemenea nu se va putea niciodată tăgădui lărgimea psihologiei experimentale prin cercetările privitoare la psihologia tuturor popoarelor dela cele din starea mai de jos a sălbăteciei până la cele mai civilizate.

Prin psihologia popoarelor s'a putut pune la îndemîna psihologilor documente cari le îngăduie să se coboare în trecutul vieții sufletești a omenirii până la mii și sute de mii de ani. Căci sălbăteci de astăzi ne-au păstrat, în cea mai mare parte, viața

sufletească a străbunilor noștri de acum o sută de mii de ani.

Studiind manifestațiile sufletești ale oamenilor aflători astăzi pe treapta cea mai de jos și, pas cu pas, a celor mai înaintați, urmărîm istoria vieții sufletești a oamenilor. Cercetările în spațiu aruncă lumina cea mai vie asupra întîmplărilor în timp. Documentele scrise din cele din urmă mii de ani, cum și din cele nescrise, ce arheologia și preistoria le studiază, ne arată că încheierile scoase din psihologia comparată a oamenilor din zilele noastre, se adevărește prin studiul rămășițelor ce ne-au rămas îngropate în ruinele trecutului și în cele mai vechi pături în cari dăm peste arme, unelte, oase și morminte omenești.

Istoria vieții sufletești a omului civilizat dela starea lui de copil până ce ajunge vîrstnic, ne dă deasemenea mijlocul de a urmări istoria prescurtată a dezvoltării sufletești a omenirii.

Cu alte cuvînte, metoda urmată de naturaliști spre a studia formele animale și vegetale s'a aplicat și la istoria sufletului.

Paleontologia, studiul formelor prin cari un animal sau o plantă superioară trece transformîndu-se din oul în ființă ajunsă la desăvîrșire, — Embriologia — azi au aplicare, sub alte nume și în Psihologie.

Cercetările asupra vieții sufletești a popoarelor rămase în urmă au dovedit ce greșiți au fost învățați simpliști, cari priviau cu dispreț „prostiile și nebuniile“ sălbaticilor, barbarilor și a păturilor sociale de jos. Disprețul atîtor învățați față de viața sufletească,

FOILETON.

Amintiri.

(Reproducere în extras din revista „Ramuri“.)

Cîte obiceiuri, cîte datine s'au șters cutotul! Dela frumoasele țigănci cu ochi de pară, cu buzele groase și roșii, dela țigăncile acestea care vindeau, — în postavurile pe cari le purtau pe cap, — ghiocel tîmboară, cireșile și căpșunile de cîmp, cu miros îmbătător, care aproape nu se mai găsesc astăzi; dela fetele acestea frumoase, cari intrau ca un vis de primăvară în prispele curților, până la ovrei bocengit și tolbași, cu tolbele lor pline de lucruri ce ne păreau ferme-cătoare, cîte s'au trecut! Venirea lor era o adevărată petrecere pe vremile acelea, cînd nu erau încă feivoclocurile zilnice, cînd vizitele nu se făceau decît Dumineca și sîrbătorile!

Cu ce curiozitate steteam împrejurul bunicii, fără să perdem nicio mișcare a tolbașului — un sas voinic și roșu la față, — care desfăcea cu evlavie hîrțile albastre și galbene în cari erau înfășurate horbotele, broboadele, stofele și gătelile de tot felul. Erau cîte cincizeci de rînduri de hîrtii misterioase, cari stîrneau admirația noastră și a servitoarelor alergate toate împrejurul negustorului îngîmfat.

Apoi ovrei cu cutia cu capac de sticlă, legată după umeri cu curele date pe după gît,

împărțită în căsuțe mici; de toate se găseau în ea: nasturi, copcii, mosoare cu ață, — de toate culorile, — degetare de alamă, ibrișin răsucit și desăcut, ace de păr, iglițe, bumbăcel și toate cele trebuincioase unei harnice lucrătoare...

Apoi țigăncile delaie cu chipul arămiu, cu codițele împletite ieșind de sub turbanul ce le încunjura capul, acoperite de zdrențe, colorate și decolorate în chip pitoresc de întîmplările vremii. Ele veniau cu un topit în căldărușe de aramă ce luciau ca aurul în razele soarelui! Țigăncile astea dădeau de obicei cu bobi sau cu ghiocul. Mama mare, le gonja zicînd că sînt hoate.

Dar ursari? era să-i uit! Niște țigani voinici, cu cămașa desfăcută la pept, cu căciula de blană în cap, și cu luleaua în gură. Purtau ursul înlăunțuit și-l puneau să joace la sunetul tamburinei, — earăși una din bucuriile copiilor. Se mai văd uneori și astăzi pe la țară, dar odinioară cutreerău orașele și-i vedeai pe toate străzile.

Servitoarele erau mai toate țigănci. Ear pe la vre-o tînără ce fusese crescută la Viena sau la Paris, la Sacré Coeur, vedeai cîteo față în casă, nemțoaică. Mai toate erau țigănci frumoase ce purtau trei părți ale anului scurteicii lungi vișinii, — verde închis, sau albastru — civit cum ziceau ele îmblănite cu epure și cu gulerul de vulpe roșie. Purtau cercei de galbeni îngăuriți în urechi, legate la cap cu citeun tulpan subțire cu arnicu sau cu mărgele mărunte și în nodul căruia, făcut la o parte, puneau citeo garoafă mare roșie sau o

mieșunea, galbenă ruginie. Ele intrau lăsînd păpuși afară la ușă.

Bonboane se vedeau foarte rar — n'aducea decît marele marchitan M. K. — și costau 5 galbeni ocaua: veniau din Paris. — Aducea asemenea cutii cu dragele: „Au fidele Berger“ și cutii rotunde cu fructe confis — ce făceau fericirea noastră la anul nou!

Să venim acum la înfățișarea orașului nostru; străzile erau luminate de felinare cu lămpi mici de gaz cari licăreau în întunec, luminînd numai un mic cerc împrejurul sitlului de lemn, pe care erau așezate. Și doar era un mare progres, zicea Postelniceasa Catina Ghimpețeanca, aducîndu-și aminte, rîzînd, de vremea „Nemților“ cînd se întorceau seara acasă, cucoanele, precedate și urmate de citeun țigan, cu felinarul, în care ardea o luminare de seu, spre a le lumina drumul.

Trotuarele erau pavate cu petricele mici și ascuțite de țîi rămînea între ele tocurile Louis Quinze ce se purtau pe atunci, înalte și nu mai late ca firfiricile.

Dar să trecem la ceva mai vesel.

La zilele onomastice taraturile de lăutari veniau, cîte cinci sau șase la rînd. Și azi se mai aude, la zile mari, muzica venind de dimineața să felicite, dar puțin mai primesc.

S'ar fi judecat atunci ca o lipsă de considerație, la ziua onomastică a unui boier, să nu fie sculat, dela șase dimineața, în fanfarele orchestrei; și nu s'ar fi culcat în ajun, fără să se fi asigurat că are să dea bacșișul cuvenit.

deși dau atita însemnătate celei economice, e unul din cele mai triste semne ale vremurilor în care trăim. N'au mers uni până acolo c'au tăgăduit sociologiei chiar și dreptul de a purta numele de știință. Cu studiul mărfurilor nu vom face mult, dacă nu vom cunoaște omul și puterile lui sufletești.

Wundt, rezămîndu-se pe cele mai adînci cercetări despre popoarele primitive ale Australiei și ale Americii centrale, arată cît de mult atirna omul primitiv de mijlocul înconjurător. Omul este, am putea zice, răsunetul acestui mijloc, în privința simțirilor, cugetărilor, voinței, activității, dibăciilor, obiceiurilor, credințelor de tot felul. Sufletul vîntorului e altul decît al agricultorului. E deosebit în toate privințele, atît în felul de a înțelege natura ca societate, cît și în privința credințelor. Altfel își adoră vîntorul eroi, altfel agricultorul, și tot așa face și cu zei.

Popoarele cari trăesc în condiții neasemănătoare, au viața sufletească și obiceiuri cutotul altele și protivnice. Psihologia popoarelor ne arată cît de greu este a pătrunde pînă la „realitate“ și cît de lesne ne facem despre ea cele mai neasemănătoare închipiri, dacă împrejurările în care trăim sînt altele. Nu tot ce ni-se pare nouă oamenilor de astăzi limpede și neîndoios, s'a părut tot astfel și oamenilor primitivi, ba chiar celor contemporani.

Multă vreme s'a crezut că starea primitivă și „firească“ a oamenilor a fost lupta crîncenă pentru trai, după lozinca lui Hobes, că omul e lup față de alți oameni, homo homini lupus. Și totuși psihologia popoarelor ne arată popoară primitive, cari abia abia de cunosc focul și se deosebesc prea puțin de animale, dar cari trăesc în cea mai desăvîrșită pace și bună înțelegere, căci la ele nu se știe de furt, viclenie, minciună sau cruzime. Omorurile se întîmplă foarte rar și se datoresc vreunei izbucniri de patimă neînfrînată. Caracterul pașnic al oamenilor primitivi s'a schimbaț din pricina luptelor între triburi.

În epoca tolemurilor, oameni cari aveau același sînge, cari se coborau din același strămoș sau strămoasă, alcătuiau triburi. Cei cari se îndeletnicia cu vînatul credea că

strămoșul lor au fost un animal; cei cari cunoșteau agricultura, credea că se coboară dintr'o plantă. Omul în epoca pomenită se cîrmuia de instincte și de închipuire. Agerimea observației și darul prevederei, sînt cuceriri mai tîrzii.

Omul primitiv lucrează ascultînd de îmboldirile clipei și numai urmările faptelor îl duc la descoperiri. Lumea este pentru el un haos vrăjit, și caută să câștige putere asupra ei prin vrăji. Tradițiile se cristalizează din închipuirii și duc la înființarea de cult de religie. Mai toate cuceririle primitive tehnice și culturale se pot explica numai și numai din formele religioase ale cultului. Cultul demonilor și al sufletelor sînt instituții ale comunității. Comunitatea e mai veche decît societatea, dacă dăm acestor două vorbe înțelesul ce le-a dat Ferdinand Tönnier. Din viața primitivă comună, condițiilor de trai, se ajunge la organizarea de triburi.

Origina societății este cutotul alta. Se datorește inadevăr luptei. Inrudirea de sînge a produs comunitatea; deosebirea, a dus la organizarea societății.

Din ciocnirea singeroasă între triburile străine prin sîngele lor, s'a început vremea eroilor și a zeilor. Luptele și pregătirea apărării creiază alt tip sufletesc decît cel dintăi. Între triburile vecine nu bîntue mereu războiul, ci cum se face pace, începe schimbul de produse. Din aceste relații se naște și dorul de proprietate. În această privință autorul ne trimete la lucrarea lui W. Jerusalem: „Sociologia cunoștinței“.

Din lupta între triburi s'a născut dorința de a trăi pe seama învinșilor, care nu s'a șters nici astăzi. Luptele între triburi făuresc eroi, dar dela eroi se ajunge la zei. Eroul e mai vechi în sufletul omului decît zeul. Numai în epoca adorării eroilor, cultul oamenilor se preface în cult al zeilor. Tot cultul eroilor duce la al strămoșilor și acesta la al sufletelor îndeobște. Numai după acestea s'a putut trece la Dumnezeu unic, la monoteism și apoi la monismul modern, adică Dumnezeu ca substrat al lumii materiale, la Dumnezeu ca realitatea cea din urmă.

(V. N.)

Serbia.

(Lucrare liberă după Hillger și Lion).

II.

Poporul: bărbați sînt de o talie sveltă, lați în umeri, tari, robuști, în toate membrele proporționați. Tipul lor slav, se recunoaște prin oasele fălcilor cam ieșite, nasul mai mult apăsă, fruntea mai mult îngustă decît lată; deci nu corăspunde gustului european, înfătoșarea tradează energie prin privirea lor aspră. Femeile sînt de statură mijlocie, sănătoase și robuste, sînt rareori foarte frumoase, dar au trăsuri regulate și-și consarvă lung timp frumuseța. Portul lor original e foarte pitoresc. E un popor foarte religios, tare în credință. La dinși survin foarte dese înfrățiri prin biserică (frați de cruce).

Veacuri dearîndul a gemut acest popor sub jugul barbar, pînăcînd la 1804 s'a răscolat sub conducătorul lor Tîrni George (Kara George) și după mai multe victorii raportate încontra ianiciarilor turcești, la 12 Decembre 1806 ocupînd Belgradul se'ncepe perioada de neafîrnare a Serbiei. Scurt după aceasta, începe întriga și neînțelegera între conducători Sirbilor, căci fiecare învidia vaza lui Kara George dorind să fie înlocul lui. Turci aflînd șpioni de neînțelegera dintre conducători, au început ostilitățile. Sirbi aleargă la Rusia cerînd ajutor. Rusia le promite tot sprijinul cu condiția, să se supună supremației rusești. Poporul gustînd din libertate nu a voit să primiască condiția pusă de Ruși, și se rescoală denou și bat cumplit pe Turci la 1809 și 1810 și fără ajutor rusc. Diplomația intrigantă a Rusiei, însă, aduce cu sine tratatul de pace dela București prin care Serbia capătă conducere internă proprie, dar fiind obligată a plăti tribut Turciei. Această pace era numai pe hirtie, căci Turci trimit în Serbia sub diferite pretexte trei armate, în trei părți sub conducerea lui Khursid pașa. Karageorge, deși avea 7 cetăți întărite și o armată înflăcărată, se lăsă sedus de stetnici săi, și-și împărți armata în trei părți, ce-i fu spre nenoroc, căci îl bătură pe rînd. Văzînd Karageorge nemulțămirea a lor săi, cu un unic aderent al său trecu pe teritoriul austriac, prin ceiaze Turci ocupară denou Serbia.

Serbia acum, după multă clocoteală internă, se rescoală denou, sub conducerea prășitorului de parci Miloș Teodorovici, care a adoptat numele fatelui său vitrig Obrenovici. Miloș care în răscoalele precedente s'a dovedit de un conducător inimos, la 1815 aleargă din comună în comună și răscoală de nou poporul, îndemnîndu-l să prindă arma încontra asupritorului secular. După mai multe lupte victorioase, în o luptă decizivă întîmplată în șesul Mașara, învingînd pe Turci, asigură de nou neaternarea Serbiei.

Pecînd Miloș ține pertractări de pace cu Turci, Karageorge crede că e timpul potrivit, de

Asemenea la Crăciun tînde să se pearză obiceiul colindelor cu icoanele. Se mai vād și azi dar puține.

Mi-aduc aminte șirul de copii care ne scula cu Crăciunul și la anul nou cu sorcova.

Dar steaua pe care n'o mai cheamă nimeni, — decît poate pela mahalale — vicleimul care ne intriga atita, și de care ne povestiau bătrînele că pe vremea lor, mulți tineri se îmbrăcau mascați, spre a pătrunde prin case, să suprinză frumusețile pe cari le admirau de departe, în haina casnică și nepregătite de vizite.

Revelionul chiar dispore.

Nu cred să fie fost casă mai înainte, cît de modestă ar fi fost să ne fie sărbătorit intrarea anului nou și îngroparea celui vechi sub forma unei hirtii ce purta data anului trecut pe care o ardeau în chiote de bucurie.

Pretențiile au crescut prea mult, și nu mai poate orcine sărbători revelionul.

Cercul cunoștințelor s'a întins, acelea al familiei împrăstiate s'a restrîns, așa că de multorî intri singur în anul nou, sau invitați la o petrecere solemnă care nu mai are nimic din caracterul patriarhal și intim al vechelor revelioane.

Asemenea la Bobotează.

Cu învățătura de azi mai științifică superstițiile au dispărut mai toate.

Aveau însă unele din ele poezia lor.

Spre pildă la Bobotează, nu era fată în vîrstă de măritat să nu fie cerut un fir de busuic din pachetul cu care botează popa în ziua aceia

toate casele din eparhia sa, să nu îl fie pus sub perină, cu o oglindă, un pieptene și dupăce își spalase fața cu apa curată dela izvor, să nu fie adormit cu nădejdea de a vedea în vis, chipul aceluia care-l era menit de soartă, a fi tovarășul dorit și așteptat!

Rusaliile mai stăruesc încă, dar au perdut din însemnătatea lor; erau considerate atunci ca un spectacol semi-religios, și nu era curte să nu fie jucat rusaliile cel puțin odată.

Cu timpul vor dispore cutotul și aceste rămășițe ale trecutului, copii noștri vor auzi vorbindu-se de ele ca de niște obiceiuri străine.

Găsesc că unele ar trebui respectate, căci fac parte din trecutul moștenit; și deși la unele nu li-se mai cunoaște nici chiar înțelesul, formează un lanț între trecut și viitor.

Totul s'a schimbat prea repede, și deși în genere spre progres, e de netăgăduit, — totuși cred că aceste schimbări repezi și complete în felul de a trăi, de a locui de a se hrăni: orele meselor schimbate, modul de locomoțiune, felul de a se încălzi, de a se lumina tot — tot schimbat, — a contribuit în mare parte zic la dezvoltarea nervosității noastre actuale!

Nu schimbă cineva felul său de a trăi fără să resimtă o zdruncinare puternică în sistemul său nervos, zdruncinare care răsuna pînă în fibrele cele mai tainice.

Deosebirea costumelor, a moravurilor, a datinelor adaugă mult la pitorescul diferitelor țări.

Trecînd granițele parcă treceaț în alte lumi, spre pildă: brașoveniile, jococăriile noastre își aveau un caracter special, care amintea vecinătatea orientului.

Astăzi toate sau uniformizat, ca să zic astfel, și de la un capăt al altuia al Europei dar poeți și artiști singuri ar putea vedea deosebiri în în fundul provinciilor sau la sate.

Viața-l înlesnită, mai sigură igenousă, mai pașnică, dar mai monotană cu toate numeroasele plăceri și distracții actuale, lipsite de poezia aceia a neprevăzutului.

Trecutul văzut prin prisma amintirilor, la cari imaginația mai adaugă farmecul particular al lucrurilor dispărute, ni-se pare mai atrăgător!

Poatecă simțirea noastră mai dezvoltată în acești ani fericiți ai primăverii vieții, necunoscutul și nepătrunsul care ne înconjură adaugă farmecul misterios cu care vedem lumea și viața.

Farmecul se stinge cu încetul cu încetul cît înaintăm în viață.

Din actori de erî, devenim spectatori de azi, piesa a aceiași, dar scena, decorurile, sînt schimbate, — rodirile aceleași, dar altfel interpretate.

Privim clătînd din cap pănăce cade cortina și totul se mîntuește, ear cei cari nu înțeleg azi, vor trece mine prin același impresii, lăsînd la rîndul lor loc altora și așa înainte în vremea vremurilor, fiecare regretînd acel trecut care se bucura de farmecul de a nu mai fi.

Illeana.

a se reîntoarce în Serbia, pentru a lua frânele conducerii. Abia trece însă hotarul țării sale, și fu ucis. Se zice că de năimiți lui Miloș, ceiace însă a rămas nedovedit.

Miloș, eliberat de rivalul său, la 6 Novembre 1817 se proclamă în Belgrad, în prezența tuturor cnezilor și a clerului înalt, de duce al Serbiei, recunoscut ca atare și de poartă. Astfel devine Miloș fondatorul dinastiei Obrenović, al cărei ultim membru fu Alexandru, care se sfârși prin o catastrofă înfiorătoare.

Miloș e fiul văduvei Obren și a servitorului Techo din comuna Brușnița, în cercul Rutnicer. În tinerețile lui n'a fost nici vorbă de școală, deci n'a știut citi și scrie, dar nici ca duce n'a voit a învăța. Aceasta însă nu la oprit de a fi un om de talent, între toți conaționali săi, Miloș a fost dela natură un om dur și rapace, nu a cunoscut nimic, ce l-ar fi putut reține de a-și câștiga averi, pe orice cale, ba întru toate judeca cum îi plăcea, adecă domnia în mod arbitrar.

Poporul fiind tare nemulțumit, s'a resculat în mai multe rinduri, dar totdeauna i-a succes a înăbuși răscoalele, până când în anul 1835 răscolindu-se poporul, fu silit a le da o constituție pe care a și jurat. Dar nu a ținut-o, căci rămase și mai departe despotul Serbiei. Nemulțumirea a poporului creșcu și mai tare și astfel, prin intervenția Rusiei și a Turciei i-se dete Serbiei la a. 1838 un statut, care n'a mulțumit nici pe Miloș, nici poporul. Miloș jură și pe acest statut, dar nu-l ținu. Senatul, bazat pe statut, ceru dela Miloș o dare de seamă despre bani țării. Miloș nici nu vru, dar nici nu putea să-și dea seama de bani, căci nimic nu-și însemna; dar se știa, că spe-sează sume enorme, cu susținerea haremului și a luxului, căci în această privință Miloș purcedea după datina turcească.

Dimpotrivă frumoasa lui soție Liubița, deși ajunse a purta îmbrăcăminte de aur, inima ei curată rămase și acum neatinsă de niciun viciu. Ea a fost cu drept cuvânt o adevărată mamă a Sîrbilor. Pelîngă că a fost predominantă de un simț fin moral, a fost și foarte de caracter și energică. Odată aflînd în patul ei conjugal o maitresă a ducelui, ea cu sînge rece luă pistolul umplut și-l descărcă în metresa, ieșind după aceea afară, cașicînd nu s'ar fi întimplat nimic.

Altădată, pecînd Miloș descurgea se n'toarce dela o luptă pierdută încontra Turcilor, a exclamat: „totul e pierdut”. Dînsa își dezlegă cătrînta de bucătărie și întinzîndu-i-o zise: „aceasta e pentru tine, și nu arma”. O carte întreagă s'ar putea scrie despre faptele bune ce le-a săvîrșit această adevărată mamă a țării, precum și despre răul oprit prin intervenția și lacrimile ei. Tot atîtea fapte rele s'ar putea înșira însă și despre Miloș.

Prin împușcarea metresei sale de către Liubița, fu împușcat și norocul ei casnic. Dînsa fu silită să se mute cu copiii la Pozarevaț se n'țelege cu toată onoarea. După un timp împăcîndu-se se remută ear la bărbat în reședința lui dela Belgrad. Această împăcare fu numai pentru ochi lumii.

(Va urma).

Ioachim Dabici.

IGIENĂ.

Iritația și apetitul.

Se știe că iritîndu-se omul, își perde cudevă săvîrșire apetitul. Din iritație provine adeseori deranjul rinzei și al mațelor. Și de unde vine asta? Influițele nervoase au un mare rol, dar pînă acum încă n'au ajuns medici a statori dovezi experimentale. Nu demult doi medici au reușit a dovedi exact că experiența vieții are dreptate. Anume s'a dovedit că un cine, îndirjit de o pisică ce i-s'a adus dinainte, încît nu s'a mai apucat de mîncările ce i-s'au îmbiat din cauză că prin iritația stomacului n'au mai putut să dizolve sucurile. Mai departe s'a constatat că prin afecte se moleșește producția sucurilor din stomac. În chipul acesta s'a dovedit că un cine în liniște avînd 285 centimetri cubici de suc în rinză, fiind iritat prin pisica ce i-s'a adus dinainte, a produs numai 3 centimetri cubici. Defapt o mare desclînire! D'aici vedem ce înfrurire are defapt viața sufletească asupra corpului. Astfel putem concluda că influințea împrejurmii stîrnirea de apetit. Eată dece nu numai medicul în spitaluri, ci și orcare gospodină să grijiască cînd face masa, să fie bucatele pelîngă curățenie și prezintate spre a place și ochilor.

ECONOMIE.

Sfaturi economice.

Vacile demulleorî au acel obicei rău că nu stau la mulș, orî nu vreau să sloboadă laptele. Cauza că vacile au aceste obiceiuri în cele mai multe cazuri e din vina oamenilor cari bat și chinuesc sârmanele animale, prin ceiace capătă fel de fel de năravuri. Dacă o vacă nu stă la mulș, cu bătaia nu ajungem la nimic, dincontra stricăm și mai mult. O putem lecuî însă de acest rău cu următoarele:

1. Îi dăm în iesle nutrețul care-l mîncă mai bucuros, cum sînt uruiala din grăunțe, napî și altele. La unele vaci ajungem scopul și numai cu atîta. 2. Muiem un țol orî un sac în apă rece, îl stoarcem și așa ud îl punem la vacă pe cruce. 3. Îi ridicăm piciorul dinainte în partea aceea în care se mulge. 4. Îi punem pipa la bot așa cum se face la cai, cari nu stau la potcovit. Cu acestea de regulă ajungem la țintă.

Că vacile nu sloboadă laptele, se întimplă mai ales cînd sînt cu vițel mic, orî după ce s'a întărcat vițelul. Ca să sloboadă vaca laptele, o putem face prin următoarele:

1. Spălăm ugerul cu apă caldă (domoală „ca leșia” cum se zice). 2. Pe cruce îi punem un sac orî țol muiat în apă rece și stors dacă acestea însă nu ar ajuta. 3. Lăsăm vițelul să înceapă să sugă la vacă — să o „înmoaie” — și apoi depărtăm vițelul și mulgem vaca fără ca se ne vadă și 4. dîncînd-încînd să apăsăm ugerul așa cum o face vițelul.

Orce am face, însă toate trebuie făcute cu blîndețe bătînd vita, lovînd-o cu piciorul și cu furcoiul orî lopata, chinuim numai vita și o facem și mai nărauoasă.

Demulleorî putem citi prin călindare, ziare și reviste anunțuri, făcute cu mare reclamă, în cari farmacistul cutare își anunță felurile prafurî, cum sînt: prafurî de îngrășat, praf de lapte pentru vaci, praf ca să crească porci mai bine și multe altele cu numirile cele mai diferite.

Toate prafurile acestea sînt făcute numai ca fabricantul care le face să se îmbogățiască cît mai iute, folosîndu-se de neștiința oamenilor. De ajutorat nu ajută nimica la creșterea animalelor, ba dincontra cercetările cari s'au făcut, au dovedit, că de mulțorî cuprind în ele materii stricicioase sănătații animalelor. În prafurile acestea se găsesc: țărițe, prav de var orî de cretă, sare, semîntă de chinin și altele după aceea fînă din sînge înche-gat, fînă din carne stricată orî dela animale moarte și alte multe materii. Țărițe, sare, praf de cretă le cumpărăm mai ieftin cumpărîndu-le la atari, ear de celealalte n'avem trebuință dacă grijim animalele cum se cere, adecă le lăsăm se umble pe afară, le ținem în grajd curat și luminos, le curățim, le nutrim bine. Dealtăparte putem cumpăra orce praf, dacă nu grijim vitele, tot nu se v'or face nici mai bune nici mai frumoase, dincontra multe vite se bolnăvesc de materiile stricicioase cuprinse în felurile prafurî. Multe prafurî de acestea sînt oprite a se vinde și cine le faci orî vinde e aspru pedepsit.

Prafurî și nutrețurî pe cari nu le cunoașteră, să nu cumpărăm niciodată!

Aurel Cosciuc.

Stîrpirea greerilor.

Se așază seara în mijlocul casei un maldărel de paie de mazăre, care atrage cu gustul lor greerî de prin casă. A doua zi de dimineață se ridică repede maldărul și se bagă într'un sac. Apoi se scoate afară și se dă foc paielor.

Contra șoarecilor.

În locurile pe unde umblă, presărăm fînă cu praf de var nestins. După mîncare șoareci mor.

Stîrpirea păduchilor.

Un mijloc practic de a stîrpi păduchi din cotețe și de pe pasări, este de a vărui bine pe dinafară și pe dinlăuntru cotețul, ear pasările să se ungă bine cu unt de lemn pentru a-i înăbuși.

Cum se scot petele de vin negru și de cerneală din fețele de mese?

Se acopere petele cu său de luminare. În timpul spălatului petele ies odată cu grăsimea.

CRONICA.

Astănoapte a sosit în orașul nostru, unde și-a luat conacul în otelul »Coroana Ung,« d-nul Dr. Aurel Vlad, candidatul de deputat al cercului Sasca, avînd a-și începe azi turneul în cerc, însoțit fiind de dd. Dr. Alexandru Vaidavoevod, Dr. Stefan C. Pop, Vasile Goldiș, Dr. Victor Bontescu și alți fruntași din părțile noastre.

Concertul „Reuniunii rom. de cîntări și muzică” din localitate a fost cercetat de un public imens, cum nu s'a mai văzut de cîteva decenii încoaci. Mult a contribuit la această afluența extraordinară și jocul „Romana” instruită de inimosul tînăr seliștean dl farmacist *Popa*. Sala a fost frumos decorată, în stil național, grație îngrijirii d-șoarelor *Alexandrina Țăranu* și *Elena Dragoescu*. A fost o petrecere succesă, care ar fi să deștepte ambiția publicului nostru d'a se îngriji mai mult de chorul nostru — lăsat în voea sorții...

Vestitul scriitor *Maxim Gorki*, care trăește pe insula Capri, este grațiat cu ocazia jubileului Romanov, și se poate întoarce în patrie. Gorki și-a părăsit țara în 1906. În 1905 fusese arestat pentru publicarea unui apel revoluționar contra domniei țarului. Guvernul voia să-l condamne la moarte; planul acesta însă a produs o ne-spusă indignare pretutindenî în străinătate, unde s'a ținut numeroase adunări de protestare. Trepov, șeful poliției din Petersburg, a pus în libertate pe Gorki, dar l-a exilat pentru totdeauna din Rusia. Scriitorul a stat cîțva timp în America, apoi s'a stabilit pe insula Capri.

Comitetul fabricelor de zahăr din țara noastră a hotărît să reducă prețurile pe zahăr, și anume cu 2—4 coroane după 100 de chilograme.

† *Mironel Ilarie Oprea*, băețelul de 3 ani al părintelui Ioan Oprea, administrator protopresbiteral în Timișoara, a decedat Duminecă și a fost înmormîntat Marți în cimitirul gr.-ort. român din Fabricul Timișorî. Odihniască în pace.

Din prilejul jubileului său de 80 de ani d-l D. A. Sturdza a donat Academiei din București un fond de 100 mii lei, care va purta numele său și al cărui venit va fi întrebuițat în perioade alternative de cîte patru ani la acordarea unei burse pentru studiul agriculturii și al științelor agrare în Germania, și pentru îmbogățirea colecțiilor de istorie națională: manuscrite, documente etc.

Macedoromănul *Teodor Dumba*, din ministerul de externe, a fost numit ambasador în Washington, ca urmaș al baron Hengermüller, trecut la pensie.

Colecta italiană, pentru scopuri de aviație militară, a dat pînă acum un rezultat de trei milioane și 300 de mii lire.

Bibliografie.

Colaboratorul nostru *Traian Țăranu*, contabil și scriitor în București, a scos o broșură, intitulată „*Negustorimea Română D. ministru N. Xenopol și Academia de înalte studii comerciale*”, care a fost primită și bine apreciată în cercurile comerciale din București. O recomandăm cu căldură și cititorilor noștri. Prețul 75 bani. Se capată și la librăria I. E. Țăranu în Oravița.

A ieșit de subt tipar în „Tipografia Teodor Muntean” din Petroșeni „*Pocăiții*”, cuprinzînd cuvîntări bisericesti asupra așa numiților pocăiți (adventiști, nazarenî), de vrednicul nostru colaborator Dr. Nicolae Brinzeu, paroh în Vulcan. E o carte cu 211 pag. scrisă cu îngrijire și cu desăvîrșită competență, autorul ei fiind un teolog cu renume, care a studiat temeinic chestia sectarilor-pocăiți cari rod ca mobile la rădăcina credinței noastre străbune. Prețul 3 cor. Se poate comanda și dela autor.

Editor-proprietar: Gheorghe Jianu.

Redactor-responsabil: Ilie Oravițanu.

„ANCORA“ societate pe acții în Gátalja (Temes megye).

Convocare.

Domni acționari ai institutului „ANCORA“ societate pe acții în Gátalja (Gátalja) se convoacă și sînt rugați a participa la a

III-a adunare generală ordinară

ce se va ținea **Duminică, la 30 Marte 1913, la orele 11 a. m., după serviciul divin, în localul institutului.**

OBIECTELE ADUNĂRII:

1. Constituirea biroului. 2. Raportul direcțiunii și al comitetului de supraveghiere. 3. Aprobarea bilanțului pe anul 1912 și decidera asupra împărțirii profitului curat. 4. Constatarea capitalului subscris și decretarea capitalului social din emisiunea a II-a.	5. Modificarea statutelor. 6. Alegerea direcțiunii și a comitetului de supraveghiere și absolvirea celor vechi. 7. Eventuale propuneri făcute în înțelesul §-lui 24.

Gátalja, la 11 Februar 1913.

Direcțiunea.

Nota. Propunerea direcțiunii, referitoare la împărțirea profitului curat este următoarea: Să se dea acționarilor 6%, adică de fiecare acție 3 coroane, laolaltă 3000 — cor.; Să se dea fondului de rezervă 1000 — cor.; Ear restul de 40411 cor. să se folosească pentru remunerarea direcțiunii și a comitetului de supraveghiere. Total 440411 cor.

Active — Vagyon	Bilanț cu finea anului 1912 — Mérleg 1912. év végével		Pasive — Teher	
Cassa în număr — Pénztár készlet	105.68		Capital societar — Részvénytőke	50000.—
Cassa de păstr. poștală — Postatakarékpénztár	149.46		Emisiunea a doua — Második kibocsájtás	2434.—
„Luceafărul“ institut de credit — „Luceafărul“ takarékpénztár	150.—	405 14	Fond de rezervă — Tartalék alap	5000.—
Cambii de bancă — Bank váltók	140421.70		Fond de binefaceri — Jótékonycélu alap	203.92
Imprumuturi hipotecare — Bekebelezett kötelezvények	3480.—		Fondul efectelor — Értékpapír alap	46.29
Conturi curente cu acoperire cambială — Folyó számlák váltó fedezettel	36188.06		Depuneri — Betétek	49237.34
Cereale — Termények	13960.79		Depozite — Letétek	7376.36
Imobile — Ingatlanok	2000.—		Reescompt — Visszleszámitolás	79907 —
Efecte — Értékpapírok	830.—		„Poporul“ institut de credit — „Poporul“ takarékpénztár	184.—
Mașina de peptenat lână — Gyapjufélselő gép	1167.58	198048 13	Poziții transitoare — Átmeneti tételek	1300.—
Mobilier — Berendezés	1800 —		Venit curat — Tiszta nyereség	4404 11
		200253 27		200253 27

Debit — Tartozik	Contul Perdere-Profit — Veszteség-Nyereség számla		Credit — Követel	
Interese la depuneri — Betét kamat	2600	13	Interese dela cambiu — Váltó kamat	15218 86
Salare — Fizetések	3789	92	Interese pe Cont-Curent — Folyószámlai kamatok	1979 70
Chirie — Házbér	250	—	Interese dela obligațiuni — Kötvény kamatok	903 98
Dare — Adó	799	11	Proviziuni și alte venituri — Jutalékok és más jövedelmek	2498 82
Amortizațiuni — Leírások	260	80		
Spese de birou — Irodai költségek	889	53		
Interese de reescompt — Visszleszámitolási kamatok	7607	76		
Venit curat — Tiszta nyereség	4404	11		
	20601	36		20601 36

Simeon Popescu m. p.
director executiv. — vezérigazgató.

Gátalja — Gátalja, 31 Decembre 1912.

Trandafir Mărcia m. p.
casier. — pénztáros.

Direcțiunea — Igazgatóság:

Ilie Ghilezan m. p. Vichentie Pepa m. p. Ilie Broștian m. p. Ioan Brizu m. p. Avram Olariu m. p.

Confrontând cărțile institutului cu conturile de mai sus le-am aflat în consonanță. — Fenti számlákat az intézet könyveivel összehasonlítva megegyezőknek találtuk.

Inspeccțiunea — Felügyelő bizottság:

Dr. Ioan Dămian m. p. Gheoghe Olde m. p. Nicolae Jurca m. p. Tănăsie Minca m. p.
președinte. — elnök.